

Magyar nyelv.

A kötelezvény.

Tanítás a polg. isk. III. osztályában.

A) Óravázlat.

I. Számonkérés.

1. Baksay Sándor: Esküvő. Az életkép.
2. Írásbeli: Húsvéti népszokás. — Egy érdekes népszokás.

II. Ráhangelés.

Gyakorlati példa kötelezvény kiállításának szükségességére.

III. Célkitűzés.

IV. Tárgyalás.

1. A kötelezvény bemutatása, felolvasása és a táblára írása.

2. A kötelezvény megvizsgálása.
3. Az ismeretek rendszerezése.
4. Kötelezvények szóbeli fogalmaztatása.
5. A kötelezvény-minta lemásoltatása.

V. Összefoglalás.

VI. Házi írásbeli feladat.

Kötelezvény.

B) Tanítás.

I. Számonkérés.

1. Mit olvastunk a múlt órán, F.? (Baksay Sándor „Esküvő” c. leírását.) Mi a tárgya? (Egy falusi lakodalom.) Mondd el röviden a tartalmát, H.! (A legényes ház násznagyai megjelennek a lányos háznál, hogy kikérjék a menyasszonyt . . . A menyasszonyt csak pénzért adják . . . Majd a násznagyoknak találós meséket kell megfejteniük . . . A lakodalmas menet a templomba . . . A menet a templomból jövet . . .) Mit tudsz olvasmányunk műfajáról, M.? (Baksay: „Esküvő” c. leírása életkép, mert a magyar nép életére jellemző jelenet leírását adja.) Mit jegyeztél meg olvasmányunk írójáról. L.? (Baksay Sándor tanár, majd ref. püspök volt, a magyar nép életének és szokásainak kiváló megfigyelője.)

2. Mi volt a házi írásbeli feladat, B.? (Két feladat közül lehetett választani; az egyik: *Húsvéti népszokás*; a másik: *Egy érdekes népszokás*.) [A füzetek megtekintése után két dolgozat

felolvasása és megbeszélése következik.] Dolgozatát olvassa, J.!

Húsvéti népszokás.

Alig veti föl fejét az öreg Nap, a legények már talpon vannak. Legdísze-
sebb, legszebb ruhájukat magukra öltik. Kezükből díszes üveget szorongatnak,
teli illatos vízzel. Locsolkodni indulnak, hogy megöntözzék a viruló leányokat.

A legények kocsira kapnak. A lovak büszkén, emelt fejfel húzzák, mintha
tudnák, hogy milyen ünnep van. A legények dalolgatnak egyre-másra. Széles
a kedvük. A kocsi zörögve halad a köves úton. A lovak patái csattognak,
kopognak. De nemcsak egy kocsi halad. Kettő, három, négy, talán még ennél
is több. Az utca mintha nagy álmából ébredt volna föl: zajos és dalos.

Néha a kocsi megáll egy-egy háznál. A legények leugrálnak a kocsiról,
Bemennek a házba. Persze, a kocsis is. Megállnak az ajtó előtt. Egyik legény
rákezd mondokájára:

Kertben jártunk,
Rózsát láttunk,
El akart hervadni.
Szabad-e meglocsolni?

— Igen, — hallatszik a válasz.

A legényeknek sem kell további biztatás. Bemennek. A lányokat úgy
megöntözik, hogy sohasem hervadnak el! Persze a lányok jutalmat adnak a
legényeknek. Piros tojást, virágot. A legények a virágra büszkébbek. A gaz-
dasszony megvendégeli őket: sonkát, kolbászt, tojást és kalácsot ad a vendé-
geknek. A legények szabadkoznak, mert útjuk sietős. De hiába minden! Egy-
két falatot ebből is, abból is enni kell. Azután megköszönik a szíves vendég-
látást s a legények eltávoznak. (J. I.)

Mit szoltok ehhez a munkához? (Igen eleven, hangulatos és
szemléletes dolgozat. Egy fölösleges, vagy sántikáló mondat
sincs benne. Nagyon helyes, hogy a locsolkodó legény mondo-
káját közölte.) Olvasd el még egyszer az utolsó mondatot! (Az-
után megköszönik a szíves vendéglátást, s a legények eltávoz-
nak.) Nem vesztek észre semmit? (Többen: „a legények“ fö-
lösleges.) „Szabad-e locsolkodni?“ Válaszolatok helyes magyar-
sággal! (Sokan: Szabad.) Ettől a jelentéktelen hibától eltekint-
ve, J. szép munkát végzett. Halljuk K. dolgozatát!

Égy érdekes népszokás.

Csongrádon voltam. Az öreg Nap még alig emelte föl fejét a látóhatár
fölé. A kora reggel ellenére élénk mozgalom van az utcán. Mi készül itt,
ilyen korán reggel? Talán csak nem ütött ki a háború? „Dehogy ütött, öcsös
— mondja mellettem egy kajlabajszú ember, — nagy ünnep lesz ma, arató-
ünnepély.“ „Hm, hát ilyen is van?“ „Van ám, de még milyen szép!“

A templomtéren állok. „Jönnek már!“ „Kik jönnek?“ „Hát nézz arra!“
— s a mutatott irányba néztem. Hát én bizony porfelhőnél egyebet nem lát-
tam. Nemsokára kibontakozott a porfelhőből 25—30 szilaj mén, s hátukon

ugyanannyi teliképű, pirospozsgás, jókedvű szilaj legény. Utánuk nagy szekerek, előttük palaszürkeszínű mélabús ökrök. Majd ezek után az ifjúság, leányok—fiúk párosan. Mindannyian talpig magyar ruhában. A szekereken 2—2 daliástermetű legény állott. Kezükben egy-egy rúd, s a rúdon búzalkalászból kirakott Nagy-Magyarország alakja díszelgett. Azután az egész menetet bevonult a templomba. Istentisztelet, majd hálaadás következett. Istentisztelet után megkezdődik a valódi mulatozás, ünneplés. Az egész város telovannal ünneplő közönséggel. Észre sem lehet venni, hogy már a jó öreg Nap a fejünk fölött jár. Dél van. Mindenki hazai gyekszik, siet ebédelni, mert délután jön a java.

Az idő 2 órára jár. Iszonyú néptenger hullámszik a CsAK pálya felé. A pénztárnokot úgy megrohanják, hogyha száz keze lenne, akkor sem tudná kiszolgálni az embereket. No de azért se baj, mindenki belül került! Felvonulás következik, majd zászlóbontás. Ezek után megkezdődik a móka s a mulatóságos versenyek. Legszebb talán a lóverseny. Tizenhat büszke ló egyszerre indul el a megbeszélt jelre. Eleinte haladnak ezek szépen, hanem egyiknek-másiknak nem tetszik a móka, megáll, forog, ágaskodik, majd gyönyörű ívben leveti lovasát, ökelme pedig elillan. Sok lenne mind felsorolni azt a mulatóságot, játékot, amiket ezek véghezvittek.

Az öreg Nap álomra hajtja fejét és mindenki hazai gyekszik a pályáról. Vége van az ünnepélynek. Valóban nem bántam meg, hogy végignéztem az ünnepélyt, hiszen ilyent a mi városunkban nem láthatok. Ugy a szívemhez nőtt ennek az egyszerű népnek ez a szép ünnepe, hogy bajos lenne azt elfeledni.

(K. I.)

Ki kíván hozzászólni? (A tárgyat jól választotta meg, mert az aratóünnep sok helyen igen kedves népszokás. Minden gondolat a tárgyra vonatkozik, és természetesen sorrendben adja elő mondanivalóját. Nemcsak egyszerű leírás, hanem hangulatkelésre is törekedett. A szép stílus eszközeit használja.) Mondjatok szép kifejezéseket! (A kérdések, felkiáltások és párbeszédék élénkké teszik előadását. — Díszítő jelzők: pirospozsgás, szilaj legény; mélabús ökrök; büszke ló. — A Napot megszemélyesítette...) Ki vett észre helyreigazítani valót? („Ünnepély“ helyett ünnepség. — „Vége van az ünnepélynek s nem bántam meg, hogy végignéztem az ünnepélyt“ — ebben a kifejezésben fölösleges a második „ünnepély“.) Ugy van. Mindent összevéve megállapíthatjuk, hogy ez a dolgozat is elérte célját. Tudom, hogy még sokan szeretnék dolgozatukat bemutatni, de tovább kell haladnunk.

II. Ráhangolás.

Kerekes Pálnak szerény fűszerüzlete van, Elhatározza, hogy üzletét kibővíti, hogy a kényesebb ízlésű emberek igényeit is ki tudja elégíteni, mert ezáltal nagyobb jövedelmet biztosít magának. Ehhez a vállalkozáshoz 3000 P-re volna szüksége. Ezt az összeget kölcsön útján kell előteremtenie. Kerekes Pál jól

tudja, hogy a 3000 P-t három év múlva könnyedén vissza tudja fizetni, s vele a jövőjét is megalapozza. Könnyű bárkinek kölcsönhöz jutnia? (Csak megbízható és vagyonnal rendelkező embereknek adnak kölcsönt.) Kerekes Pálnak saját háza van és megbízható ember hírében áll, ennél fogva minden különös nehézség nélkül tudja a szükséges pénzt előteremteni. Elmegy egykori munkaadójához, Kőrösi Béla nagykereskedőhöz, aki szívesen támogatja egykori derék segédjét. Mit gondoltok: Kőrösi Béla egyszerűen odaadja Kerekes Pálnak a 3000 P-t, s ezzel el van minden intézve? (Ha Kerekes Pál meghalna, az örökösök letagadhatnák. — Minden pénzfelvételt írásban kell elismerni, mert haláleset, vagy rossz szándék esetén nem lehet bizonyítani.) Úgy van.

III. Célkitűzés.

Most azt tanuljuk meg, milyen írást állít ki Kerekes Pál, mikor Kőrösi Bélától 3000 P-t kölcsön vesz.

IV. Tárgyalás.

1. *A kötelezvény bemutatása, fölolvása és a táblára írása.*

Idenéztek, itt az írás! [Külső alakjának megfigyeltetése.] Most felolvasom, figyeljétek meg jól!

Kötelezvény.

Alulírott elismerem, hogy Kőrösi Béla úrtól 3000 P, azaz Háromezer pengőt kölcsön vettem a következő feltételekkel:

1. *Kötelezem magamat, hogy a kölcsönvett összeget 1940. április 1-én visszafizetem.*

2. *Kötelezem magamat, hogy az összeg után 7%-os kamatot fizetek negyedévenként előlegesen.*

3. *Felhatalmazom a hitelezőt, hogy az összeg zálogjogát Szegeden, Kölcsey-utca 5. számú, s a szegedi 650. számú telekkönyvi betétben 68. helyrajzi szám alatt bejegyzett házamra bekebeleztesse.*

Szeged, 1937. április 23-án.

Előttünk:

*Kertész Lajos
Farkas Ernő*

*Kerekes Pál
adós*

Hogy ezt az okiratot minél alaposabban tanulmányozhassuk, fölírom a táblára. Diktáljátok! [A tanulók egyszeri hallás után — a 3. pont kivételével, — megközelítő pontossággal diktálják a szöveget.]

2. *A kötelezvény megvizsgálása.*

Most vizsgáljuk meg ezt az okiratot elejétől végig! Mi a címe, K.? (Kötelezvény, mert Kerekes Pál arra kötelezi magát,

hogy a kölcsönt visszafizeti.) Olvasd el az első részt, N.! (Alulírott elismerem . . .) Melyik ügyirathoz hasonlít ez, G.? (Az elismervényhez, mert Kerekes Pál elismeri, hogy Kőrösi Bélától 3000 P-t kölcsönvett.) Olvasd el a feltételek 1. és 2. pontját, W.! (1. Kötelezem magamat . . .). Miről van itt szó, R.? (Ez a tulajdonképpen kötelezvény: az adós kötelezi magát a kölcsön visszafizetésére és kamatfizetésre.) Olvasd el a 3. pontot, J.! (Felhatalmazom a hitelezőt . . .) Mivel biztosítja magát a hitelező, hogy pénzt megkapja, vagyis mit adott zálogba az adós, M.? (Házát adta zálogba.) Valóban odaadta, vagy csak *jelképesen*, L.? (Jelképesen; a telekkönyvbe jegyezték az adósságot.) Ugy van. A telekkönyv a házak és földek, vagyis az ingatlanok állapotának hiteles adatait tartalmazó közokirat, a kir. járásbíróság vezetése alatt áll s bármilyen bejegyzést csak bírói végzéssel ejtenek meg. A telekkönyvet bárki megtekintheti. Itt van Kerekes Pál telekkönyvi betétje. Három lapból áll: az *A*), vagy *birtokállási lap* az ingatlan leírását adja: a *B*), vagy *tulajdoni lap* megnevezi a tulajdonost; a *C*), vagy *teherlapra* rájegyzik a jelképes, vagy röviden a *jelzálog*-kölcsönt. Figyeljétek meg, a kötelezvény 3. pontjában megnevezett számok egyeznek a telekkönyvi betét számaival! Ha az adós nem teljesíti fizetési kötelezettségét, a bíróság elárverezteti az ingatlant és így elégíti ki a hitelezőt. Mit gondoltok, kézzelfogható értéktárgyat is lehetne zálogul adni? (Sokan: Lehet.) Például? (Sokan: Aranyórát, ékszert . . .) Ezek kézzel fogható zálogtárgyak, ezért *kézizálog* a nevük. A kötelezvénynek milyen része következik, S.? (A keltezés. Ez azért fontos, mert a kölcsön felvételének idejét jelöli meg.) Mit tudsz az aláírásokról, P.? (A lobboldalón aláírja az adós, a baloldalón a tanúk. A tanúk azt igazolják, hogy az adós valóban fölvette a kölcsönt.) Felelősséget vállalnak-e a tanúk az adósról, K.? (Nem. Ők csak tanúsítják, hogy a kölcsön felvétele megtörtént.) A tanúk helyett *kezesek* is szerepelhetnek a kötelezvényben. A mennyiségben a váltóval kapcsolatban már tanultatok a kezességről. Halljuk Sz-t! (A kezesek a kölcsön visszafizetését vállalják arra az esetre, ha az adós nem teljesítené fizetési kötelezettségét.) Tehát kezes csak az lehet, akinek van megfelelő vagyona. A kézzizálog és jelzálog mellett a kezesek is biztosítékot nyújtanak a hitelezőnek. A kölcsön felvételét, de a kezességet is, jól meg kell fontolni, mert könnyen vagyoni romláshoz vezet s a becsületet is el lehet így veszíteni.

Ismertesd a kötelezvény külső alakját, N.! (A kötelezvényt egész ív papírra írjuk, a szöveget ízlésesen helyezük el, a címet az ív felső szélétől 5—6 sornyira a középre írjuk, még pedig nagyobb betűvel. A cím után néhány sort kihagyunk. Okiratbélyeget is kell ráragasztani.) Nézzük meg a bélyegilletéki táblázatot! [A tanulók megállapítják a táblázatból: $0.6\% = 18 \text{ P.}$]

3. Az ismeretek rendszerezése.

Szedjük most már rendszerbe a kötelezvényről tanult ismereteket! Ki állítja ki a kötelezvényt, B.? (Az adós.) Hány fél szerepel a kötelezvényben, M.? (A hitelező és az adós.) Melyek a kellékei, H.? (A cím: kötelezvény; a hitelező megnevezése; a kölcsönösszeg feltüntetése számmal és betűvel; a visszafizetés ideje; a fizetendő kamat; a biztosíték megnevezése; a keltezés; az adós aláírása; a tanúk, vagy kezesek aláírása.) Mi a különbség a tanúk és kezesek közt, S.? (A tanúk igazolják, hogy a kölcsön felvétele megtörtént, a kezesek a pénz visszafizetését vállalják arra az esetre, ha az adós nem fizetne.) Milyen biztosítékot nyújthat az adós a hitelezőnek, R.? (Kézzel fogható értéktárgyat adhat át; ez a kézizálog; házát, vagy földjét adhatja jelképesen zálogba úgy, hogy a telekkönyvbe jegyzik; ez a jelzálog; de biztosítékot nyújtanak a kezesek is.) Mi tehát a kötelezvény, S.? (A kötelezvény oly okirat, melyben az adós elismeri, hogy a hitelezőtől pénzt vett kölcsön és kötelezi magát annak visszafizetésére.) Mennyi értékű okirat-bélyeget kell ráragasztani, J.? (0.6%-ot.) Szabad-e könnyelműen adósságot csinálni, vagy kezeséget vállalni, K.? (Nem szabad, mert vagyontunkat és becsületünket is elveszíthetjük.) Most hasonlítsuk össze a kötelezvényt az eddig tárgyalt ügyiratokkal, V.! (A nyugtatvány kiállítója pénzt vesz fel saját részére, mert az neki jár. Az elismervény kiállítója pénzt vesz fel más valaki részére. A meghatalmazásban megbízunk valakit, hogy pénzt vegyen fel helyettünk. Az utalványban meghatalmazunk valakit, hogy saját pénzünkéből adjon át egy megnevezett személynek. A kötelezvényben a zadós kölcsönt vesz fel és kötelezi magát arra, hogy a megállapított feltételekkel visszafizeti.)

4. Kötelezvények szóbeli fogalmaztatása.

Mondjatok jelzálogos példákat a kötelezvényre! [A jelentkező tanulók valamelyike szerepel.] (A szőlősgazdának a szőlő megmunkálásához nincs elég pénze, a szőlőből pedig csak ősszel lesz jövedelme. Elmegy tehát a Csongrádmegyei Takarékpénztárhoz 500 P kölcsönért. A bank jelzálogkölcsönt ad a gazdának. A kötelezvény a következőképpen hangzik: —) Mondjatok példát arra, amikor a biztosíték kézizálog! (Kovács Lajos szabósegédnek Szekszárdon meghalt az édesanyja, s temetésére kell mennie. Nincs megtakarított pénze. Óráját, láncát zálogba adja munkaadójának s így kap 50 P kölcsönt. A kötelezvény így hangzik: —) Ki tudna példát mondani arra, mikor kezesek szavatolnak az összeg visszafizetéséért? (Molnár István asztalossegéd önállósítja magát, és asztalosműhelyt nyit. Ehhez 500 P kölcsönre van szüksége. Apjának és nagybátyjának háza és földje van, s ők kezeséget vállalnak érte. A kötelezvény így szól: —). [Ilyenkor apró-cseprő hibák javítására mindig szükség van.]

5. A kötelezővény-minta lemásoltatása.

Másoljátok le a mintát a tábláról!

V. Összefoglalás.

Mivel ismerkedtünk meg a mai órán, N.? Foglald össze röviden a szerzett ismereteket! (—).

VI. Házi írásbeli feladat.

Írjatok otthon olyan kötelezővényt, melyben a kölcsönösséget részletekben kell törleszteni!

Szántó Lőrinc.

Német nyelv.

A nyomtatásban megjelenő mintaleckék, — bármilyen ideálisan legyenek is kidolgozva, — bizonyos előítélettel találkoznak a gyakorlati pedagógusnál, s a legtöbb tanárban felébred a kétely a mintalecke tényleges elvégezhetősége iránt. Ez az alábbi óraterv nem elméleti lecke, hanem természetűen vázolja annak a tanítási órának lefolyását, melyet a tanárképző főiskola A₁ szakos II. éves tanárjelöltjei is végighallgattak. Az ő feljegyzéseik segítségével sikerült a tanítást a legapróbb részletig visszaadni úgy, ahogyan az lefolyt.

Óravázlat.

A tanítás helye: A gyakorló polg. iskola II. o.

A tanítás anyaga: Frühlingsarbeiten im Obstgarten.

Nyelvtán: Mult idejű melléknévi igenek elválaszthatatlan ige kötővel.

Szemléltető eszközök: Színes tavaszi kép, táblaírás.

Tankönyv: Lux—Altai „Haus u. Schule“ c. könyv II. rész.

I. Előkészítés.

1. Számonkérés. Az írásbeli házi feladat felolvasása, s ezzel kapcsolatban a jelen idejű melléknévi igenéről tanultak ismétlése. Majd szókikérdezés, mondatalkotással, s az olvasmány elmondása kérdés-felelet alakjában.

2. Áthajlás. A szőlő mellett van gyümölcsös is. (Koncentráció az őszzel tanultakkal.) A gyümölcsös képe őszzel és tavasszal.

3. Hangulatkeltés kép segítségével.

4. Célkitűzés: Milyen a gyümölcsöskert tavasszal és mit dolgozik benne a kertész?

II. Ismeretközlés.

1. Beszélgetés a gyümölcsöskerttről kép és tapasztalás alapján.